

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на

ИВО ГЕОРГИЕВ ПЕШУНОВ

на тема:

**„ИЗЧЕЗВАЩИТЕ ГРАДОВЕ: (НЕ)УСТОЙЧИВОТО ГРАДСКО РАЗВИТИЕ В
БЪЛГАРИЯ СЛЕД 1989 г.“**

за присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР“

по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата.

Докторска програма „Теория и история на културата“

От проф. д.с.н. Румяна Желева

Участвам като член на научното жури в настоящата процедура въз основа на Заповед на Ректора № 1139/11.05.2026 г. за присъждане на ОНС "Доктор" на Иво Пешунов.

I. ОБЩИ ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА И ПРОЦЕДУРАТА

Представеният за рецензиране дисертационен труд е разработен от Иво Георгиев Пешунов за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Теория и история на културата“. Дисертационният труд е посветен на актуален и значим научен проблем – устойчивото и неустойчивото развитие на българските градове след 1989 г., разгледано през призмата на демографските процеси, деиндустриализацията, регионалните дисбаланси и културните ресурси за развитие. Темата се вписва в съвременните научни търсения в областта на културологията, урбанистиката, социалната теория и политиките за устойчиво развитие. Тя притежава както теоретична, така и ясно изразена обществена значимост в контекста на задълбочаващите се регионални различия и демографската криза в България.

II. ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е структуриран логично и последователно. Изследването включва **увод, три глави, заключение, приложения и библиография.**

Авторът използва **интердисциплинарен подход**, съчетаващ културологичен, социологически, исторически и урбанистичен анализ. В **методологическо** отношение са приложени исторически анализ, сравнителна перспектива (Перник в сравнение с други градове), анализ на документи, както и изследване на единичен случай (case study) като цялостна изследователска програма, включваща анализ и интерпретация на административни данни и статистики и проведени авторови анкетни проучвания и

интервюта. В дисертационния труд се откроява стремежът на автора да обвърже глобалните процеси на устойчиво развитие с конкретни локални проявления в българската действителност.

Уводът на дисертационния труд е структуриран логично и изпълнява своите функции по въвеждане на читателя в проблематиката на изследването. В него авторът убедително аргументира актуалността и научната значимост на темата, свързана с феномена на т.нар. „изчезващи градове“ в контекста на демографските, икономическите и социалните трансформации в България след 1989 г. В Увода (стр. 4–5) авторът определя обекта на изследването като зараждането и еволюцията на устойчивото развитие като концепция, политика и практика. Предмет на изследването са социално-икономическите и културно-политическите причини за неустойчивото градско развитие в България след 1989 г., разгледани чрез казуса на град Перник като типичен пример за деиндустриализиран български град. В Увода авторът също така дава дефиниция за изчезващи градове: „С понятието „изчезващи градове“ обозначавам онези градски центрове, които се характеризират с протичането на неблагоприятни демографски, социални и икономически процеси, които превръщат самите градове в неудобни, непривлекателни и отблъскващи места за живот и реализация.“ Авторът очертава методологическата рамка на изследването, като обосновава избора на използваните научни подходи и методи, съчетаващи теоретичен анализ, исторически преглед, анализ на статистически данни и изследване на случай (case study). Представени са и основните ограничения на изследването, както и неговият териториален и времеви обхват. Уводът успешно очертава логиката и структурата на дисертационния труд, като създава ясна представа за неговата научна насоченост, изследователски потенциал и очакван принос към изследванията в областта на регионалното и градското развитие.

Първата глава на дисертационния труд е посветена на теоретичните основи на концепцията за устойчиво развитие. В нея се демонстрира много добро познаване на основните понятия, теоретични подходи и научни дебати, свързани с устойчивото развитие. Авторът проследява историческата еволюция на идеята за устойчивост, като я свързва с процесите на модерността, формирането на „рисковото общество“ и необходимостта от нов модел на развитие, съчетаващ икономически, социални и екологични измерения. Убедително са представени историческите предпоставки за възникването на концепцията, както и ролята на така наречения Доклад Брундтланд за нейното утвърждаване като водеща рамка на глобалните политики за развитие. Наред с това авторът подчертава динамичния характер на устойчивото развитие като концепция, чието съдържание и измерения се променят под въздействието на новите обществени предизвикателства. Специално внимание е отделено на връзките между устойчивото развитие, икономическия растеж и социалните неравенства, както и на класическия триспектърен модел, обединяващ природата, икономиката и обществото. Особено ценен е анализът на културата като фактор на устойчивото развитие, разглеждана не само като културно наследство, но и като система

от ценности, влияеща върху обществените процеси и моделите на развитие. По този начин авторът разширява традиционната интерпретация на устойчивостта отвъд икономическите и екологичните измерения и изгражда по-широка теоретична рамка за изследване на процесите на (не)устойчиво градско развитие. В този контекст заслужава внимание и разбирането за града като пространство, в което най-ясно се проявяват взаимовръзките между икономическите, социалните и екологичните процеси, което осигурява солидна теоретична основа за последващия анализ на изчезващите градове в България след 1989 г

Втората глава е посветена на устойчивото градско развитие и на еволюцията на града като социална, икономическа, културна и пространствена система. Авторът прави важно разграничение между урбанизацията като дългосрочен процес на социална еволюция и индустриалната урбанизация като специфичен исторически модел на ускорена градска експанзия, свързан с индустриалното производство и концентрацията на население и ресурси. В този контекст убедително е показано как индустриализацията променя органичния характер на градското развитие и поставя началото на редица социални, екологични и пространствени проблеми, които по-късно се превръщат в предмет на дебатите за устойчивостта. Силна страна на главата е интердисциплинарният подход към въпросите за града и градското развитие. Наред с приносите на градската география са представени социологически и урбанистични интерпретации на града чрез идеите на Луис Уърт, Анри Льофевр, Доксиадис и Мануел Кастелс. Съвсем логично предвид темата на дисертационния труд, особено внимание е отделено на града като пространство, в което се пресичат икономически, социални и екологични процеси, както и на ролята му като основен двигател на иновациите, социалната промяна и съвременните мрежови взаимодействия. Авторът проследява развитието на основните урбанистични концепции през XX век и анализира влиянието на Ебенезър Хауърд, Франк Лойд Райт и Льо Корбюзие върху представите за модерния град. Разгледани са съвременните концепции за устойчив, компактен, зелен, интелигентен и достъпен град, които са интерпретирани като различни проявления на интегриран модел на развитие, съчетаващ икономически, социални и екологични цели. Критично е осмислена и ролята на туризма и културното наследство като инструменти за градска регенерация, като наред с техния потенциал са отчетени и възможните негативни последици от прекомерната зависимост от тях. В последната част на главата са разгледани подходи за измерване и проследяване на градската устойчивост чрез различни системи от индикатори и индекси. На основата на направения преглед авторът достига до извода, че за целите на своето изследване най-подходящ е т.нар. ABC модел. Тази проблематика е важна, тъй като се очаква нейното приложение в последващия анализ на състоянието и развитието на българските градове.

Третата глава на дисертационния труд е посветена на българския контекст на устойчивото и неустойчивото градско развитие, като фокусът е насочен към процесите на деиндустриализация, демографски спад, регионални дисбаланси и тяхното отражение върху развитието на българските градове след 1989 г. Особено внимание е отделено на град

Перник, разгледан като представителен пример за град в процес на дълбока структурна трансформация. Основната изследователска задача на автора е не просто да диагностицира съществуващите проблеми, а да очертае реалните хоризонти на развитие на града, като открие неговите ресурси, потенциал и възможности за устойчив преход. В началото на главата авторът разглежда и примера на Бургас като илюстрация на по-успешен модел на устойчиво градско развитие в български условия. Сред безспорните достойнства на главата се откроява задълбоченият исторически анализ на развитието на Перник, изграден върху богата документална база, статистически данни и разнообразни източници. Особено ценен е приносът на автора в проследяването на процеса, чрез който едно индустриално селище постепенно се превръща в модерен градски център. В този смисъл изследването надхвърля традиционния икономически прочит на индустриализацията и показва нейните социални и културни измерения. Убедително е разкрита ролята на минната индустрия като основен фактор за формирането на градската идентичност на Перник. Авторът показва, че значението на „Мини Перник“ далеч надхвърля чисто производствените функции. Мините се превръщат в двигател на цялостната социална модернизация на селището, като създават болница, театър, читалище, социални кухни и различни форми на обществено подпомагане. Особено впечатляващ е фактът, че още през 1926 г. в Перник е изработен първият градоустройствен план в България, предвиждащ изграждането на жилищни квартали за нуждите на нарастващото население. Авторът убедително показва как индустриалното развитие създава предпоставките за формирането на модерна градска инфраструктура и ускорява урбанизационните процеси. Интерес представлява проследяването на административното и обществено утвърждаване на Перник като град. Авторът отбелязва, че индустриалното село Перник получава статут на град едва през май 1929 г. с указ на цар Борис III, дванадесет години след първоначалното искане на местния общински съвет. Този факт е интерпретиран като символичен завършек на един дълъг процес на икономическо, демографско и културно израстване. Особено ценен е анализът на двата различни исторически периода в развитието на града. Авторът аргументирано показва, че следвоенната индустриализация не представлява продължение на предишния модел, а качествено нов етап, основан върху централизирана държавна политика. Докато предвоенните „Мини Перник“ развиват активна социална политика и инвестират в благоустройството на селището, след 1944 г. индустриалното развитие постепенно се отделя от социалните функции и променя характера на градската среда. Именно това своеобразно „двухисторие“ на Перник се разглежда като важен фактор за възникването на редица противоречия в неговото по-нататъшно развитие. Съществен принос на автора е проследяването на процесите на деиндустриализация след 1989 г. и тяхното отражение върху икономическия, социалния и демографския облик на града. Перник е представен като един от най-показателните примери за трудностите на прехода в българските индустриални центрове. Анализът убедително демонстрира как загубата на индустриалната база води до намаляване на заетостта, миграция на населението, демографски спад и ограничаване на икономическите възможности. В същото време авторът подчертава, че устойчивото градско развитие не може да бъде сведено единствено до икономически показатели, а следва да се

разглежда като комплексно взаимодействие между икономически, социални, културни и екологични фактори. Особено внимание заслужава анализът на екологичното наследство на индустриалното развитие. Авторът показва, че деиндустриализацията разкрива дълго прикривани проблеми, свързани с увредени територии и замърсена околна среда, които се превръщат в сериозно предизвикателство пред бъдещото развитие на града. В същото време е направен балансиран и критичен прочит на широко разпространения публичен образ на Перник като един от най-замърсените градове в България. Посочени са аргументи и данни, които свидетелстват за настъпили положителни промени в областта на екологичното управление, енергийната ефективност и политиките за устойчив преход.

Висока оценка заслужава сравнителният анализ между Общия устройствен план на община Перник и данните на други изследователски институции. Авторът убедително показва, че различните източници се допълват при диагностицирането на социално-икономическите, демографските и инфраструктурните характеристики на града, но остават ограничени по отношение на стратегическата перспектива. Именно тук е открояна ролята на Плана за интегрирано развитие на община Перник (2021–2027 г.), който според автора бележи преход от констатиране на проблемите към формулиране на конкретни политики, приоритети и механизми за бъдещо развитие. Този извод е особено важен, тъй като насочва вниманието към необходимостта от дългосрочно стратегическо планиране като ключов елемент на устойчивото развитие. Сред най-силните страни на главата е стремежът да бъде преодоляна едностранчивата представа за Перник като „изчезващ град“. Авторът достига до аргументираното заключение, че въпреки продължаващите демографски загуби, икономически ограничения и структурни проблеми, Перник не може да бъде определен като град без бъдеще. Напротив, анализът разкрива наличие на активни политики, инвестиционни намерения и инициативи, насочени към икономическа трансформация, екологичен преход и подобряване качеството на градската среда. Особено интересен е акцентът върху културата като ресурс за устойчиво развитие. Авторът убедително защитава тезата, че културното наследство, местната идентичност и културните практики могат да изпълняват важна интегративна функция в условията на демографски спад и социални трансформации. По този начин културата е представена не като периферна дейност, а като съществен елемент от потенциала за устойчиво развитие на града. Като цяло третата глава представлява една от най-стойностните части на дисертационния труд. Чрез съчетаването на исторически анализ, емпирични данни, стратегически документи и критична интерпретация авторът изгражда комплексен образ на Перник като град, в който едновременно съществуват процеси на упадък, адаптация и търсене на нови модели на развитие. Този подход позволява да бъде надхвърлена традиционната проблемно-ориентирана перспектива и да се очертаят реалните възможности за устойчиво бъдеще не само на Перник, но и на други български деиндустриализирани градове.

Заклучителната част на дисертационния труд изпълнява успешно функцията да обобщи и синтезира резултатите от проведеното изследване, като ги постави в по-широкия контекст

на дебатите за устойчивото градско развитие. Авторът аргументирано защитава основната си теза, че феноменът на т.нар. „изчезващи градове“ не може да бъде обяснен единствено чрез демографски показатели, а представлява резултат от сложното взаимодействие между икономически, социални, институционални и пространствени фактори. Особено внимание е отделено на последиците от деиндустриализацията, регионалните неравенства и задълбочаващата се зависимост на по-малките градове от големите икономически центрове, които формират трайни модели на неравномерно развитие. Въз основа на извършените теоретични и емпирични анализи авторът достига до извода, че устойчивото развитие на българските градове е немислимо без по-балансирана национална и регионална политика, насочена към преодоляване на модела „център–периферия“, стимулиране на местния икономически потенциал и създаване на по-равнопоставени възможности за развитие. В този контекст специално място е отделено на необходимостта от икономическа трансформация на деиндустриализираните градове и от по-ефективно използване на техните специфични ресурси и конкурентни предимства. Сред ценните акценти на заключението е разбирането за културата като фактор за устойчивост, социална интеграция и съхраняване на местната идентичност. Авторът последователно защитава тезата, че културните ресурси могат да играят съществена роля в процесите на градско възстановяване и адаптация, особено в условията на демографски спад и отслабваща икономическа база. Особено положително впечатление прави стремежът проблемът за „изчезващите градове“ да бъде концептуализиран не като изолирано демографско явление, а като индикатор за натрупани структурни дефицити в развитието на регионите и в провеждането на публичните политики. По този начин заключението надхвърля рамките на конкретния казус и поставя въпроси с по-широко значение за бъдещето на българските градове, регионалното развитие и възможностите за изграждане на по-устойчив модел на обществено развитие.

Дисертационният труд е изграден върху **широка и разнообразна библиографска основа**, включваща научни публикации, монографии, нормативни и стратегически документи и статистически източници на няколко езика, което свидетелства за задълбочена информираност на автора по изследваната проблематика.

III. ОЦЕНКА НА НАУЧНИТЕ РЕЗУЛТАТИ И ПРИНОСИ

Наред с посочените в частта „Характеристика на дисертационния труд“ **силни страни в отделните глави** и особено по отношение на представените от автора резултати, **основните достойнства** на дисертационния труд могат да бъдат обобщени в следните насоки:

1. Темата е актуална, обществено значима и научно релевантна.

Авторът насочва вниманието към проблем, който придобива все по-голямо значение в условията на демографска криза, регионални диспропорции и концентрация на населението в ограничен брой големи градски центрове.

2. Представен е задълбочен преглед на развитието на концепцията за устойчиво развитие.

Проследена е еволюцията на идеята от ранните теоретични постановки до нейното институционализиране в международните политики и програмите на Европейския съюз, като е демонстрирано отлично познаване на най-значимите документи, политически стратегии, международни организации и форуми, и научни публикации във връзка с темата за устойчивостта и устойчивото развитие.

3. Осъществен е интердисциплинарен анализ на устойчивото градско развитие.

Авторът успешно свързва икономическите, социалните, екологичните и културните аспекти на развитието, като демонстрира добра теоретична подготовка и познаване на съвременните научни дебати за устойчивостта и устойчивото развитие.

4. Изследван е конкретен български случай чрез приложението на метода case study.

Изборът на град Перник е аргументиран и позволява да бъдат открити реални процеси на деиндустриализация, демографско свиване и търсене на нови модели за развитие.

5. Формулиран е научен проблем, свързан с т.нар. „изчезващи градове“ в България.

Това е интересен и оригинален аспект на изследването, който разширява полето на дискусията относно бъдещето на малките и средните градове в България, както и на тези, които по структурни причини се оказват в някакъв тип зависимост от по-големи, съседни градове.

6. Осъществена е задълбочена историко-социологическа реконструкция на развитието на град Перник.

Чрез използването на разнообразни исторически, статистически и документални източници, както и чрез собствени проучвания авторът проследява трансформацията на Перник от индустриално селище в един от водещите индустриални центрове на България и последвалото му развитие в условията на деиндустриализация, демографски спад и икономическо реструктуриране. По този начин се изгражда цялостен и убедителен образ на процесите, формирали съвременния облик на града.

7. Предложена е интересна и оригинална интерпретация на феномена „изчезващи градове“.

Дисертационният труд разглежда „изчезващите градове“ не само като резултат от неблагоприятни демографски тенденции, а като комплексен социален процес, обусловен от взаимодействието между икономически, демографски, културни, пространствени и институционални фактори. По този начин авторът разширява аналитичната перспектива към проблемите на градския упадък и поставя акцент върху тяхната структурна обусловеност.

Като **научно-приложни приноси** могат да бъдат определени:

1. Направен е преглед и критично обсъждане на индикатори за устойчиво градско развитие и е направен опит за тяхното използване при анализа на конкретен градски случай;
2. Анализирани са възможностите на културата и културното наследство като фактор за устойчиво развитие, като при това са посочени в контекста на развитието на конкретни градове (Бургас, Перник);
3. Формулирани са препоръки относно развитието на градски територии, засегнати от процесите на деиндустриализация и демографски спад, като по-балансирана регионална политика, преодоляване на модела „център–периферия“, укрепване на полицентричното развитие и др.;
4. Идентифицирани са основни фактори, водещи до демографско и икономическо свиване на градовете.

IV. КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ

Наред с безспорните достойнства на дисертационния труд могат да бъдат отправени и някои бележки и препоръки.

Първо, обхватът на изследването е твърде широк. В рамките на една дисертация се разглеждат множество проблемни полета – устойчиво развитие, рисково общество, урбанизация, културно наследство, регионално развитие, демографски процеси и др. Това в отделни части води до недостатъчна аналитична дълбочина и текстът като че ли остава повече описателен и изброяването надделява над аналитичната интерпретация.

Второ, методологическата рамка би могла да бъде по-прецизно аргументирана. Втора глава представя ABC-indicator model като перспективен инструмент за анализ на градската устойчивост. Би било полезно по-ясно да се разграничат елементите, произтичащи от оригиналните публикации върху ABC-indicator model, от собствените авторски интерпретации и адаптации. Освен това, макар в третата глава да могат да бъдат открити показатели, съответстващи на различните компоненти на модела, той не е приложен като ясно операционализирана аналитична рамка. По тази причина ABC моделът остава предимно концептуална основа за структуриране на анализа, а не инструмент за систематична оценка на устойчивостта на изследвания случай – град Перник.

Трето, емпиричната част остава сравнително ограничена, макар и подробно документирана в Приложение 2. Броят на проведените интервюта и анкетни проучвания е сравнително малък и не позволява извеждането на по-широки обобщения относно изследваните процеси. Анализът на Бургас е интересен и съдържа ценни наблюдения върху успешни практики на устойчиво градско развитие. Би могло обаче по-ясно да бъде аргументирана ролята на този пример в общата изследователска логика на труда и връзката му с последващия анализ на град Перник.

Четвърто, понятието „изчезващи градове“ представлява интересна авторова разработка, но неговата концептуална рамка се нуждае от допълнително теоретично прецизиране и разграничаване от вече утвърдени категории като „shrinking cities“, „left behind places“, периферни градове и деиндустриализирани градски територии.

Пето, част от формулираните приноси имат по-скоро характер на интерпретации и обобщения на съществуващи научни постановки, отколкото на напълно нови научни резултати.

Посочените бележки не намаляват цялостната научна стойност на труда, а следва да бъдат разглеждани като препоръки за бъдещото развитие на изследователската работа на автора, както и при самото публикуване на текста.

V. ПУБЛИКАЦИИ И АПРОБАЦИЯ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

Ведно с дисертационния труд кандидатът Иво Пешунов е представил и ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА МИНИМАЛНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ ПО ЧЛ. 2Б, АЛ.2 И 3. Представените публикации са тематично свързани с основните проблеми на дисертационния труд и допринасят за неговата научна апробация. Представените публикации по темата на дисертацията свидетелстват за стремеж към популяризиране на резултатите от проведеното изследване.

VI. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Иво Георгиев Пешунов на тема „Изчезващите градове: (Не)устойчивото градско развитие в България след 1989 г.“ представлява самостоятелно научно изследване, разработено върху актуален и значим проблем. Авторът демонстрира много добра теоретична подготовка, способност за работа с разнообразни научни източници и документи, умения за интердисциплинарен анализ и стремеж към формулиране на собствени научни позиции.

Считам, че дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които отговарят на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане.

Въз основа на изложеното давам положителна оценка на представения дисертационен труд и предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Иво Георгиев Пешунов образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Теория и история на културата“ в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата.

Рецензент: Rumiana Russeva Jeleva

Digitally signed by Rumiana Russeva Jeleva
Date: 2026.06.19 05:53:58 +03'00'

/проф. д.с.н. Румяна Желева/

REVIEW

of the doctoral dissertation of

IVO GEORGIEV PESHUNOV

entitled:

**“DISAPPEARING CITIES: (UN)SUSTAINABLE URBAN DEVELOPMENT IN BULGARIA
AFTER 1989”**

submitted for the award of the educational and scientific degree **Doctor (PhD)**

in Professional Field **3.1. Sociology, Anthropology and Cultural Studies**

Doctoral Programme **“Theory and History of Culture”**

by

Prof. D.Sc. Rumiana Zheleva

I participate as a member of the Scientific Jury in the present procedure on the basis of Order No. 1139/11.05.2026 of the Rector for the award of the educational and scientific degree “Doctor” (PhD) to Ivo Peshunov.

I. GENERAL INFORMATION ABOUT THE DOCTORAL CANDIDATE AND THE PROCEDURE

The dissertation submitted for review has been prepared by Ivo Georgiev Peshunov for the award of the educational and scientific degree “Doctor” (PhD) in the scientific specialty “Theory and History of Culture”.

The dissertation is devoted to a topical and significant scientific problem – the sustainable and unsustainable development of Bulgarian cities after 1989, examined through the prism of demographic processes, deindustrialization, regional imbalances, and cultural resources for development. The topic is situated within contemporary scholarly debates in the fields of cultural studies, urban studies, social theory, and sustainable development policies. It possesses both theoretical and clearly expressed social significance in the context of the deepening regional disparities and demographic crisis in Bulgaria.

II. CHARACTERISTICS OF THE DISSERTATION

The dissertation is structured in a logical and coherent manner. The study comprises an introduction, three chapters, a conclusion, appendices, and a bibliography.

The author employs an interdisciplinary approach combining cultural, sociological, historical, and urban analysis. Methodologically, the dissertation applies historical analysis, a comparative perspective (Pernik in comparison with other cities), document analysis, and a case study approach as a comprehensive research programme, including the analysis and interpretation of administrative data and statistics, as well as original surveys and interviews conducted by the author. Throughout the dissertation, the author demonstrates a clear intention to connect global processes of sustainable development with their specific local manifestations in the Bulgarian context.

The introduction is logically structured and successfully fulfils its function of introducing the reader to the research problem. The author convincingly argues for the relevance and scientific significance of the topic related to the phenomenon of the so-called “disappearing cities” in the context of the demographic, economic, and social transformations in Bulgaria after 1989.

In the Introduction (pp. 4–5), the author defines the object of the study as the emergence and evolution of sustainable development as a concept, policy, and practice. The subject of the study encompasses the socio-economic and cultural-political causes of unsustainable urban development in Bulgaria after 1989, examined through the case of the city of Pernik as a typical example of a deindustrialized Bulgarian city.

The Introduction also provides a definition of disappearing cities: “By the term ‘disappearing cities’ I designate those urban centres characterized by the unfolding of adverse demographic, social, and economic processes that transform the cities themselves into inconvenient, unattractive, and repelling places for living and self-realization.” The author outlines the methodological framework of the study and justifies the choice of scientific approaches and methods, combining theoretical analysis, historical review, statistical data analysis, and case study research. The main limitations of the study, as well as its territorial and temporal scope, are also presented. The Introduction successfully outlines the logic and structure of the dissertation and provides a clear understanding of its scientific orientation, research potential, and expected contribution to studies in the field of regional and urban development.

Chapter One

The first chapter of the dissertation is devoted to the theoretical foundations of the concept of sustainable development. It demonstrates very good knowledge of the principal concepts, theoretical approaches, and scientific debates related to sustainable development.

The author traces the historical evolution of the idea of sustainability, linking it to the processes of modernity, the formation of the “risk society,” and the need for a new model of development integrating economic, social, and environmental dimensions. The historical prerequisites for the emergence of the concept are convincingly presented, as is the role of the Brundtland Report in establishing sustainable development as a leading framework for global development policies.

The author also emphasizes the dynamic nature of sustainable development as a concept whose content and dimensions change under the influence of new societal challenges. Special attention is devoted to the relationship between sustainable development, economic growth, and social inequalities, as well as to the classical tripartite model integrating nature, economy, and society.

Particularly valuable is the analysis of culture as a factor of sustainable development, viewed not only as cultural heritage but also as a system of values influencing social processes and development models. In this way, the author expands the traditional interpretation of sustainability beyond its economic and environmental dimensions and constructs a broader theoretical framework for examining processes of (un)sustainable urban development.

In this context, special attention deserves the understanding of the city as the space in which the interrelations between economic, social, and environmental processes become most visible, thus providing a solid theoretical basis for the subsequent analysis of disappearing cities in Bulgaria after 1989.

Chapter Two

The second chapter examines sustainable urban development in its various dimensions – social, economic, cultural, and spatial. The author analyses the main stages in the evolution of the city and urbanization, placing particular emphasis on the distinction between industrial urbanization and urbanization as a broader process of social evolution.

The chapter traces the historical development of urban systems and the emergence of the modern urban question, highlighting the consequences of industrialization and the rapid expansion of cities. Particular attention is paid to the problems associated with uncontrolled urban growth, environmental pressures, social inequalities, and the increasing consumption of resources.

The author demonstrates very good familiarity with the classical and contemporary theories of urban development. The works of Henri Lefebvre, Louis Wirth, Manuel Castells, and other influential scholars are discussed and successfully integrated into the overall analytical framework of the dissertation. The city is presented not only as a spatial structure but also as a social environment in which economic, cultural, political, and demographic processes intersect.

Special attention is devoted to contemporary concepts of sustainable urban development, including the compact city, the green city, the smart city, and the accessible city. The author convincingly argues that these concepts should not be regarded as competing models but rather as complementary dimensions of integrated urban development.

The chapter also examines the role of culture, cultural heritage, and tourism in urban regeneration processes. Particularly valuable is the critical perspective adopted by the author, who demonstrates that culture and tourism cannot be considered universal solutions to urban problems and may themselves generate new forms of inequality and unsustainable development.

An important contribution of the chapter is the review of the main approaches to measuring urban sustainability and the discussion of various indicator systems used in contemporary urban studies. In this context, the author presents the ABC-indicator model as a possible analytical framework for assessing urban sustainability.

Overall, the second chapter provides a rich theoretical and conceptual basis for the empirical analysis presented in the following part of the dissertation.

Chapter Three

The third chapter is devoted to the Bulgarian context of urban development after 1989. Particular attention is paid to the processes of deindustrialization, demographic decline, and regional inequalities. The central focus is placed on the case of the city of Pernik as a representative example of a city undergoing profound structural transformation.

The chapter begins with a discussion of the broader Bulgarian context and includes an analysis of the city of Burgas as an example of a comparatively successful model of urban development. The author subsequently turns to the main case study and examines the historical development of Pernik from a mining settlement into one of Bulgaria's major industrial centres.

A particularly valuable aspect of the study is the detailed historical reconstruction of the city's development based on a wide range of historical, statistical, documentary, and archival sources. The author successfully demonstrates the crucial role of mining and industrial production in shaping the economic, social, cultural, and spatial development of Pernik. The analysis shows how the mining industry contributed not only to economic growth but also to the establishment of hospitals, cultural institutions, educational facilities, and social infrastructure.

The dissertation convincingly traces the transformation of Pernik from an industrial centre into a city affected by the profound consequences of deindustrialization after 1989. The author demonstrates that sustainable urban development cannot be reduced solely to economic indicators. Despite improvements in certain socio-economic indicators during recent years, Pernik continues to face significant structural challenges related to demographic decline, population ageing, low investment activity, and limited economic diversification.

Particularly noteworthy is the comparison between the Municipal Spatial Development Plan of Pernik and the data provided by the Institute for Market Economics. The analysis demonstrates that the two sources complement each other in outlining the city's demographic, social, economic, and infrastructural profile. At the same time, the author correctly observes that both documents focus primarily on diagnosing the current situation rather than articulating a long-term development vision. According to

the dissertation, this limitation is partially overcome through the adoption of the Integrated Development Plan of Pernik Municipality (2021–2027), which provides a more strategic perspective focused on identifying weaknesses, opportunities, and priorities for future development.

The chapter also presents the results of the author's empirical research, including interviews and survey data. Although limited in scale, these materials provide valuable additional insights into local perceptions of urban development, quality of life, and the prospects for the future of the city.

In the concluding section of the chapter, the author reaches the important conclusion that Pernik cannot be viewed simply as a disappearing city devoid of future prospects. Despite continuing demographic losses and economic constraints, the city demonstrates signs of adaptation and transformation through efforts aimed at economic restructuring, environmental improvement, and the strengthening of cultural resources.

Special attention deserves the author's critical reassessment of the widespread public image of Pernik as one of the most polluted cities in Bulgaria. The dissertation convincingly points to positive developments related to environmental policies, energy transition, and improvements in urban environmental management.

An interesting and valuable aspect of the analysis is the emphasis placed on culture as a resource for sustainable development and for the preservation of local identity in the context of adverse demographic trends. In this respect, the city of Pernik is presented as an example of the complex interaction between urban decline, adaptation, and the search for new development trajectories.

Overall, the third chapter constitutes one of the strongest and most valuable achievements of the dissertation. It successfully combines historical reconstruction, empirical analysis, and policy evaluation within a coherent analytical framework and provides a convincing interpretation of the processes shaping contemporary urban development in Bulgaria.

III. ASSESSMENT OF THE SCIENTIFIC RESULTS AND CONTRIBUTIONS OF THE DISSERTATION

The dissertation addresses a significant and topical research problem related to the sustainable and unsustainable development of Bulgarian cities in the context of the profound socio-economic transformations that have taken place after 1989.

The study demonstrates a high level of theoretical awareness and familiarity with the contemporary scientific literature in the fields of sustainable development, urban studies, sociology, and cultural studies. The author successfully combines theoretical analysis with empirical research and consistently applies an interdisciplinary approach throughout the dissertation.

The main scientific and applied contributions of the dissertation may be summarized as follows:

1. A comprehensive theoretical reconstruction of the concept of sustainable development has been undertaken, tracing its historical evolution from early theoretical formulations to its institutionalization within international policies and European Union programmes, demonstrating excellent knowledge of the theoretical foundations and contemporary debates in this field.
2. The dissertation offers a systematic analysis of the principal concepts and approaches related to sustainable urban development, including the compact city, the green city, the smart city, and the accessible city, while highlighting their interconnections and their role within contemporary urban policies.
3. An attempt has been made to systematize and critically discuss indicators of sustainable urban development and their applicability in the analysis of contemporary urban processes.

4. The possibilities and limitations of culture and cultural heritage as factors of sustainable urban development have been analysed. In this respect, the dissertation contributes to broadening the traditional understanding of sustainability beyond its economic and environmental dimensions.
5. Factors contributing to the emergence and development of the phenomenon of the so-called “disappearing cities” in Bulgaria have been identified, including demographic decline, deindustrialization, regional disparities, and institutional constraints.
6. A thorough historical and sociological reconstruction of the development of the city of Pernik has been carried out. Through the use of diverse historical, statistical, and documentary sources, the author traces the transformation of Pernik from an industrial settlement into one of Bulgaria’s leading industrial centres and subsequently into a city facing the challenges of deindustrialization, demographic decline, and economic restructuring. In this way, the dissertation provides a comprehensive and convincing account of the processes shaping the city’s contemporary profile.
7. An interesting and original interpretation of the phenomenon of “disappearing cities” is proposed. The dissertation examines disappearing cities not merely as a consequence of adverse demographic trends, but as a complex social process resulting from the interaction of economic, demographic, cultural, spatial, and institutional factors. In this way, the author broadens the analytical perspective on urban decline and highlights its structural determinants.

Applied Contributions

1. A review and critical discussion of indicators for sustainable urban development has been conducted, and an attempt has been made to apply them in the analysis of a specific urban case.
2. The potential of culture and cultural heritage as factors of sustainable development has been analysed, with particular attention paid to their role in the development of specific cities (Burgas and Pernik).
3. Recommendations have been formulated concerning the development of urban areas affected by processes of deindustrialization and demographic decline, including the promotion of a more balanced regional policy, overcoming the “centre–periphery” model, strengthening polycentric development, and related measures.
4. The main factors leading to the demographic and economic shrinkage of cities have been identified.

IV. CRITICAL REMARKS AND RECOMMENDATIONS

The overall assessment of the dissertation is highly positive. Nevertheless, several remarks and recommendations may be formulated.

First, the concept of the “disappearing city,” which occupies a central place in the dissertation, could benefit from further theoretical clarification and a more explicit distinction from related concepts found in the international literature, such as *shrinking cities*, *declining cities*, and *left-behind cities*. Such a distinction would contribute to greater conceptual precision and facilitate the positioning of the study within the broader international scholarly debate.

Second, the methodological framework could be argued more precisely. Chapter Two presents the ABC-indicator model as a promising tool for analysing urban sustainability. However, it would be useful to distinguish more clearly between the elements derived from the original conceptual framework and the

author's own interpretations and adaptations. Furthermore, although indicators corresponding to the various components of the model can be identified in Chapter Three, the model is not applied as a clearly operationalized analytical framework. Consequently, the ABC model remains primarily a conceptual basis for structuring the analysis rather than a systematic instrument for assessing the sustainability of the case under investigation – the city of Pernik.

Third, the empirical part remains relatively limited, although it is thoroughly documented in Appendix 2. The number of interviews and survey responses is comparatively small and does not allow for broader generalizations regarding the processes under investigation. The analysis of Burgas is interesting and contains valuable observations concerning successful practices of sustainable urban development. However, the role of this example within the overall research logic of the dissertation and its connection to the subsequent analysis of the city of Pernik could have been argued more explicitly.

The remarks outlined above do not diminish the scientific value of the dissertation. Rather, they should be regarded as recommendations for the further development of the research and for the future publication of the results.

V. PUBLICATIONS AND COMPLIANCE WITH THE REQUIREMENTS FOR THE AWARD OF THE DEGREE

Together with the dissertation, the doctoral candidate has submitted the required publications related to the topic of the dissertation, as well as an abstract prepared in accordance with the established requirements.

The submitted scientific publications adequately reflect the principal ideas, arguments, and results of the dissertation research.

The dissertation, the abstract, and the accompanying publications comply with the requirements of the Academic Staff Development Act of the Republic of Bulgaria, the Regulations for its implementation, and the relevant internal regulations governing doctoral studies.

VI. FINAL EVALUATION

The dissertation entitled “**Disappearing Cities: (Un)Sustainable Urban Development in Bulgaria after 1989**” is an independent, completed, and original scientific study devoted to a significant and contemporary social problem.

The research demonstrates very good theoretical preparation, broad familiarity with the relevant scientific literature, the ability to work with diverse empirical sources, and competence in conducting interdisciplinary analysis. The dissertation contains scientific and applied contributions and meets the requirements for awarding the educational and scientific degree **Doctor (PhD)** in Professional Field **3.1. Sociology, Anthropology and Cultural Studies**, Doctoral Programme “**Theory and History of Culture.**”

On the basis of the above, I give a **positive evaluation** of the dissertation and propose that the esteemed Scientific Jury award **Ivo Georgiev Peshunov** the educational and scientific degree **Doctor (PhD)** in Professional Field **3.1. Sociology, Anthropology and Cultural Studies**, Doctoral Programme “**Theory and History of Culture.**”

Reviewer: Prof. D.Sc. Rumiana Zheleva

Rumiana Russeva Jeleva

Digitally signed by Rumiana Russeva
Jeleva
Date: 2026.06.19 05:56:40 +03'00'

[signature]